

ỨNG DỤNG PHẦN MỀM DẠY HỌC MÔN LÝ LUẬN DẠY HỌC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC HẢI PHÒNG

• ThS NGUYỄN THỊ THU HÀ
Trường Đại học Hải Phòng

1. Đặt vấn đề

Quán triệt tinh thần chỉ thị số 58-CT/TU ngày 17/10/2000 của Bộ Chính trị về đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin (CNTT) phục vụ sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước, Bộ trưởng Bộ GD và ĐT đề ra chỉ thị về việc tăng cường giảng dạy, đào tạo và ứng dụng CNTT trong ngành giáo dục giai đoạn 2001 - 2005: “Đối với giáo dục - đào tạo, CNTT có tác dụng mạnh mẽ, làm thay đổi nội dung, phương pháp, phương thức dạy và học. Công nghệ thông tin là phương tiện để tiến tới một “xã hội học tập”... Một trong những mục tiêu cụ thể mà chỉ thị có nêu là: “Đẩy mạnh CNTT trong giáo dục và đào tạo ở tất cả các cấp học, bậc học, ngành học theo hướng sử dụng công nghệ thông tin như là một công cụ hỗ trợ đắc lực nhất trong đổi mới phương pháp giảng dạy, học tập ở tất cả các môn học”. Nhận thức được tầm quan trọng đó, hiện nay, cả nước đã triển khai trang bị và sử dụng máy vi tính vào quá trình dạy học tại nhiều trường đại học, chuyên nghiệp và phổ thông.

Lí luận dạy học là môn học thể hiện trực tiếp đặc trưng nghề nghiệp, đặt cơ sở ban đầu quan trọng về mặt nghiệp vụ cho việc đào tạo giáo viên. Nó trang bị cho sinh viên những lí luận cơ bản hiện đại về hoạt động dạy học, hình thành cho họ những kĩ năng sư phạm để sau khi ra trường họ có thể tiến hành tốt các hoạt động dạy học và giáo dục. Việc khai thác, sử dụng có hiệu quả máy vi tính với phần mềm dạy học (PMDH) có thể hỗ trợ được tất cả các khâu của quá trình dạy học môn Lí luận dạy học. Với ý nghĩa đó, việc nghiên cứu, đánh giá thực trạng sử dụng PMDH môn Lí luận dạy học sẽ là cơ sở thực tiễn cho việc khai thác, sử dụng PMDH trong dạy học môn Lí luận dạy học ở Trường Đại học Hải Phòng, nhằm nâng cao chất lượng và hiệu quả dạy học môn học.

2. Vai trò của phần mềm dạy học môn Lí luận dạy học.

PMDH môn Lí luận dạy học bao gồm một hệ

thống kiến thức cơ bản, cần thiết mà sinh viên cần nắm vững, được biểu diễn dưới dạng văn bản, hình ảnh, mô hình, biểu đồ, những đoạn phim... gắn gũi, sống động, lần lượt xuất hiện theo tiến trình giảng dạy. Nhờ vậy, giảng viên được giảm nhẹ việc thuyết giảng, tiết kiệm được thời gian ở trên lớp, có thể tập trung phần lớn thời gian tiết học vào việc tổ chức, điều khiển hoạt động học tập của sinh viên; đồng thời, giúp cho sinh viên hiểu bài hơn, nhớ bài lâu hơn, phát triển trí tưởng tượng, óc tò mò khoa học, nâng cao hứng thú nhận thức - học tập, hình thành tình cảm nghề nghiệp.

Với PMDH, sinh viên được quan sát các tiết học cụ thể, các tình huống sư phạm ở trường phổ thông đã được chụp ảnh hoặc quay phim một cách chân thực, sinh động nhằm giúp họ đổi chiều lí luận đã học với các tình huống dạy học, giáo dục thực tiễn. Ngay cả khi sinh viên được dự giờ ở trường phổ thông, do tiết học trôi đi rất nhanh, không lặp lại, các em không thể ghi nhớ một cách đầy đủ để phân tích, nhận xét và hiểu sâu sắc các nguyên tắc, phương pháp, các hình thức tổ chức dạy học, giáo dục được vận dụng trong tiết học, mà chỉ có thể đưa ra được những nhận xét chung chung, cảm tính. Việc sử dụng PMDH môn học với video clips về các giờ học cho phép hiển thị trên màn hình số lần cần thiết, giúp sinh viên quan sát sâu sắc, phân tích tỉ mỉ, thảo luận rút kinh nghiệm.

Ngoài ra, PMDH còn là tài liệu đắc lực giúp sinh viên có thể tự học, tự nghiên cứu khi các em không thể đến lớp được để nghe giảng, hoặc do học trễ hoặc học vượt theo hệ tín chỉ.

PMDH môn Lí luận dạy học bao gồm phần hỗ trợ kiến thức giúp cho sinh viên tự tìm kiếm tri thức mới, những thông tin khoa học bổ ích về việc đổi mới nội dung, phương pháp, phương tiện, hình thức tổ chức dạy học, đảm bảo cho họ luôn bắt kịp với những thay đổi hàng ngày của những tri thức khoa học, những ứng dụng thành công của lí thuyết vào thực tiễn.

Với sự hỗ trợ của PMDH môn học, quá trình học tập của sinh viên được kiểm soát chặt chẽ. Việc kiểm tra, đánh giá và tự kiểm tra, tự đánh giá được diễn ra thường xuyên và cho biết kết quả tức thời, tự động lưu giữ kết quả học tập của sinh viên. Từ đó, giúp họ điều chỉnh kịp thời phương pháp học tập của mình, thúc đẩy họ làm việc một cách liên tục, có hệ thống.

Tuy nhiên, hiệu quả PMDH môn Lí luận dạy học phụ thuộc nhiều vào khả năng và phương pháp sử dụng, cách khai thác PMDH môn học của giảng viên trong dạy học. Điều này không chỉ phụ thuộc vào trình độ sử dụng phương tiện của giảng viên mà còn phụ thuộc vào trình độ sư phạm của họ, khả năng phối hợp sử dụng PMDH môn học với các phương pháp dạy học khác để phát huy tối đa hiệu quả sử dụng PMDH trong dạy học môn Lí luận dạy học.

3. Ứng dụng phần mềm dạy học môn Lí luận dạy học ở Trường Đại học Hải Phòng

Để nghiên cứu thực trạng sử dụng PMDH môn Lí luận dạy học ở Trường Đại học Hải Phòng, chúng tôi tiến hành khảo sát bằng bộ phiếu hỏi, phỏng vấn trực tiếp với giảng viên dạy môn học này và sinh viên các khoa KHTN và khoa KHXX. Mẫu khảo sát gồm 5 giảng viên giảng dạy môn Lí luận dạy học và 200 sinh viên năm thứ 2 (phân đều cho 2 khoa trên). Kết quả khảo sát được phân tích theo các nội dung sau:

- Đánh giá của giảng viên và sinh viên về mức độ sử dụng các phương tiện dạy học trong dạy học môn Lí luận dạy học.

- Nhận thức của giảng viên và sinh viên về PMDH và sự cần thiết, tác dụng của PMDH trong dạy học môn Lí luận dạy học.

- Đánh giá của giảng viên và sinh viên về mức độ sử dụng PMDH trong dạy học môn Lí luận dạy học.

- Tìm hiểu những khó khăn ảnh hưởng tới quá trình sử dụng PMDH môn Lí luận dạy học.

Thực trạng về nhận thức:

- Nhận thức về tầm quan trọng của việc sử dụng PMDH môn Lí luận dạy học.

Bảng 1: Tầm quan trọng của việc sử dụng PMDH trong dạy học môn Lí luận dạy học ở Trường Đại học Hải Phòng

Các mức độ	Ý kiến của giảng viên		Ý kiến của sinh viên	
	SL	%	SL	%
Rất cần thiết	4	80.00	172	86.00
Cần thiết	1	20.00	25	12.50
Không cần thiết	0	0.00	3	1.50

Kết quả thu được ở bảng 1 cho thấy, hầu hết giảng viên và sinh viên được hỏi đều đánh giá cao sự cần thiết phải sử dụng PMDH môn Lí luận dạy học.

- Nhận thức về tác dụng của việc sử dụng PMDH trong dạy học môn Lí luận dạy học.

Bảng 2: Ý nghĩa, tác dụng của PMDH môn Lí luận dạy học ở Trường Đại học Hải Phòng

STT	Tác dụng của việc sử dụng PMDH môn Lí luận dạy học	Đánh giá của giảng viên		Đánh giá của sinh viên	
		SL	%	SL	%
1	Kích thích hứng thú, tính tích cực học tập của sinh viên	5	100.00	191	95.50
2	Làm cho nội dung dạy học trở nên dễ hiểu, sinh động, gắn gũi với thực tiễn giảng dạy ở trường phổ thông	5	100.00	187	93.50
3	Giải phóng sức lao động của giảng viên, giúp giảng viên tiết kiệm được thời gian ở trên lớp	5	100.00	188	94.00
4	Đảm bảo mối liên hệ ngược thường xuyên	3	60.00	136	68.00
5	Gắn lý thuyết với thực tiễn giảng dạy ở trường phổ thông	5	100.00	177	88.50
6	Sinh viên được thực hành, thảo luận nhiều hơn	4	80.00	139	69.50

Kết quả thu được ở bảng 2 cho thấy, đa số giảng viên và sinh viên đều đánh giá cao ý nghĩa, tác dụng của việc sử dụng PMDH trong dạy học môn Lí luận dạy học ở tất cả các khâu của quá trình dạy học và coi đây là một trong các thành tố không thể thiếu được trong việc nâng cao chất lượng và hiệu quả dạy học môn học. Đặc biệt là khi PMDH môn học được xây dựng và sử dụng đảm bảo các yêu cầu cơ bản về mặt sư phạm.

Đặc biệt, số ý kiến cho rằng PMDH kích thích hứng thú, tính tích cực học tập của sinh viên (GV: 100.00%; SV: 95.50%); làm cho nội dung dạy học trở nên dễ hiểu, gắn gũi với thực tiễn giảng dạy ở trường phổ thông (GV: 100.00%; SV: 93.50%); giải phóng sức lao động của giảng viên, giúp giảng viên tiết kiệm được thời gian ở trên lớp (GV: 100.00%; SV: 94.00%); gắn lí thuyết với thực tiễn giảng dạy ở trường phổ thông (GV: 100.00%; SV: 88.50%) là chiếm tỉ lệ nhiều nhất. Điều đó khẳng định rằng trong thực tiễn giảng dạy, giảng viên môn Lí luận dạy học mới chủ yếu coi trọng tác dụng của PMDH trong việc hỗ trợ khâu truyền đạt tri thức mới.

Thực trạng sử dụng PMDH môn Lí luận dạy học:

- Về mức độ sử dụng PMDH môn Lí luận dạy học.

Để tìm hiểu vấn đề này, chúng tôi sử dụng câu hỏi: "Trong dạy học môn Lí luận dạy học, thầy (cô) thường sử dụng các loại phương tiện dạy học nào?". Kết quả thu được như sau:

Kết quả thu được ở bảng 3 cho thấy, trong thực tế giảng dạy môn Lí luận dạy học, giảng viên chủ yếu sử dụng lời nói để mô tả, lấy ví dụ để minh họa cho bài giảng (100%), sử dụng hình vẽ sơ đồ, mô hình (60%). Các phương tiện kĩ thuật dạy học hiện đại (máy vi tính với PMDH) được sử dụng rất ít trong quá trình dạy học môn học. Điều đó thể hiện sự bất cập giữa nhận thức về tác dụng của PMDH môn học với thực tế ứng dụng trong quá trình đào tạo giáo viên.

- Về mục đích sử dụng PMDH môn học:

Trao đổi với các giảng viên đôi khi có sử dụng máy vi tính với PMDH trong dạy học môn Lí luận dạy học, chúng tôi được biết, họ mới chỉ sử dụng bài giảng điện tử có tính cách tự làm từ chương trình Microsoft Powerpoint nhằm minh họa cho bài giảng của riêng mình trong các đợt thi đua dạy tốt. Nội dung và cách trình bày PMDH còn hạn chế, chưa đáp ứng được nhu cầu dạy học môn học. Như vậy, PMDH môn học chỉ được sử dụng trong phạm vi hết sức hạn hẹp.

Qua nghiên cứu, chúng tôi nhận thấy như sau:

- Giảng viên và sinh viên đều nhận thức được tầm quan trọng của việc sử dụng PMDH môn Lí luận dạy học và đánh giá cao hiệu quả của việc sử dụng nó.

- Trong thực tế giảng dạy, PMDH môn Lí luận dạy học chưa được sử dụng thường xuyên và việc sử dụng chủ yếu trong đợt thi đua dạy tốt.

Bảng 3: Mức độ sử dụng các phương tiện dạy học trong dạy học môn Lí luận dạy học

STT	Các phương tiện dạy học	Các mức độ sử dụng					
		Thường xuyên		Thỉnh thoảng		Chưa sử dụng	
		SL	%	SL	%	SL	%
1	Hình vẽ	3	60.00	2	40.00	0	0.00
2	Lời nói sinh động, giàu hình tượng	5	100.00	0	0.00	0	0.00
3	Cassette	0	0.00	0	0.00	5	100.00
4	Băng Video	0	0.00	1	20.00	4	80.00
5	Máy vi tính với PMDH	0	0.00	4	80.00	1	20.00
6	Máy chiếu	0	0.00	4	80.00	1	20.00

Nguyên nhân ảnh hưởng đến thực trạng sử dụng PMDH môn Lí luận dạy học:

- Nguyên nhân khách quan:

* Giáo trình môn Lí luận dạy học còn nặng về lí luận, thiếu thực tiễn, chưa tính đến yếu tố sao cho phù hợp với việc sử dụng PMDH. Vì vậy, không phải bài nào cũng dễ dàng sử dụng PMDH trong dạy học.

* Phần lớn sinh viên có thói quen học thụ động, lệ thuộc vào giảng viên, không độc lập giải quyết nhiệm vụ học tập. Họ cho rằng, môn Lí luận dạy học chỉ là môn chung, học để thi. Đây cũng là một trong những trở ngại đối với việc tổ chức dạy học môn Lí luận dạy học với sự hỗ trợ của PMDH.

* Trường đã trang bị máy vi tính và các thiết bị khác như máy chiếu, máy quét ảnh... và được nối mạng Internet nhưng chủ yếu ở phòng máy, phục vụ cho các buổi hội thảo, báo cáo khoa học nên giảng viên ít có cơ hội sử dụng trong giảng dạy. Sự quan tâm đầu tư, nâng cấp hệ thống máy tính còn nhiều hạn chế.

* Ban lãnh đạo nhà trường, các khoa chưa thực sự quan tâm đến việc khuyến khích, động viên giáo viên sử dụng PMDH trong quá trình dạy học.

- Nguyên nhân chủ quan:

* Giáo viên có thói quen theo cách dạy học truyền thống, cách mà họ cho là an toàn và thuận tiện. Thói quen này không dễ dàng gì thay đổi.

* Khả năng sử dụng máy vi tính của giảng viên còn nhiều hạn chế. Giảng viên mới chỉ có thể sử dụng được chương trình Microsoft Word để soạn thảo văn bản. Để tiến hành giảng dạy có sự hỗ trợ của PMDH môn học, giảng viên phải có trình độ tin học nhất định, phải có kĩ năng tạo ra các sản phẩm tích hợp bao gồm văn bản, video, hình ảnh, âm thanh. Nhà trường đã cố gắng bồi dưỡng cho giảng viên về CNTT, nhưng việc này thực hiện chưa đồng đều và chưa có chất lượng do thiếu động lực và kĩ năng bị rơi rụng vì lâu không sử dụng.

* Trình độ, năng lực sư phạm của nhiều giảng viên giảng dạy môn Lí luận dạy học còn hạn chế. PMDH tạo ra môi trường học tập mới cho sinh viên, ở đó, họ được suy nghĩ, thảo luận, thực hành nhiều hơn. Do đó, giảng viên phải biết cách tổ chức hoạt động học tập cho họ trong môi trường CNTT, biết thiết kế hệ thống nhiệm vụ học tập phù hợp với từng sinh viên, biết phối hợp sử dụng các phương pháp, phương tiện dạy học khác một cách hợp lí...

* Đa số giảng viên chưa thực sự nhiệt tình sử dụng các phương tiện kĩ thuật dạy học trong giảng dạy môn học.

4. Kết luận và kiến nghị

PMDH môn Lí luận dạy học có khả năng hỗ trợ tất cả các khâu của quá trình dạy học. Tuy nhiên, sử dụng có hiệu quả PMDH trong dạy học môn Lí luận dạy học là điều không phải dễ dàng. Hiện nay, PMDH môn Lí luận dạy học vẫn còn mang tính chất tự làm, việc sử dụng hết sức hạn hẹp, chủ yếu trong các đợt thi đua với mục đích để minh họa cho bài giảng và hiệu quả chưa cao. Vì vậy, cần:

- Việc xây dựng PMDH môn Lí luận dạy học phải được chỉ đạo về nội dung và phải có hướng dẫn sử dụng trong quá trình dạy học;

- Xây dựng chương trình nội dung dạy học môn Lí luận dạy học theo hướng tinh giản hơn nữa tri thức lí thuyết, tăng cường hoạt động thực hành cho sinh viên.

- Nhà trường phải có phòng máy, được trang bị nhiều máy tính và các thiết bị ngoại vi khác như máy chiếu Projector, camera... để giảng viên và sinh viên được giảng dạy và học tập ở phòng máy. Trường phải có kinh phí để duy trì và bảo hành thiết bị;

- Giảng viên phải có trình độ tin học nhất định, phải có năng lực và nghệ thuật sư phạm để có thể xây dựng và sử dụng PMDH môn học đem lại hiệu quả dạy học cao;

- Nhà trường cần có quan điểm chỉ đạo đúng đắn, sát sao trong việc sử dụng PMDH môn học để đổi mới phương pháp dạy học theo hướng hiện đại.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo - Dự án đào tạo giáo viên THCS (2005). *Xây dựng cấu trúc đề thi và biểu điểm (tài liệu tập huấn – nâng cao năng lực cho giảng viên cao đẳng sư phạm)*. Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo - Dự án đào tạo giáo viên THCS (2007). *Đổi mới nội dung và phương pháp đào tạo giáo viên trung học cơ sở (theo chương trình CĐSP mới)*. Hà Nội.
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội (2005). *Đổi mới giảng dạy – nghiên cứu và ứng dụng Tâm lí học – Giáo dục học phục vụ sự nghiệp Công nghiệp hoá - Hiện đại hoá đất nước* (Kí yếu hội thảo). NXB Đại học Sư phạm.

SUMMARY

The authoress highlights the importance of the software used to teach didactics and how to apply it in Hai Phong University on the basis of her survey outcomes.